

Omvärldsrapport oktober 2012: Innovation och näringslivsutveckling

- på uppdrag av Näringsdepartementet

USA, Kina, Indien, Japan, Sydkorea och Brasilien

Dnr: 2011/102

Denna rapport är ett utdrag av huvudrapporten
Kvartalsrapport oktober 2012

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser
Studentplan 3, 831 40 Östersund
Telefon 010 447 44 00
Telefax 010 447 44 01
E-post info@tillvaxtanalys.se
www.tillvaxtanalys.se

För ytterligare information kontakta Pia Josephson
Telefon +46 10 447 44 71
E-post pia.josephson@tillvaxtanalys.se

Förord

Tillväxtanalys fick den 19 januari 2011 ett stående uppdrag från Näringsdepartementet att kvartalsvis inkomma med korta omvärldsrapporter där händelser, trender och utvecklingsmönster på och i strategiska marknader och länder lyfts fram i översiktlig form.

Underlaget är framtaget av Tillväxtanalys kontor i USA, Kina, Indien, Japan, Brasilien, och Stockholm.

Syftet med kvartalsrapporteringen är att Tillväxtanalys ska belysa aktuella frågor, utvecklingen och trender inom följande områden:

- Energi och hållbar utveckling
- Infrastruktur och transporter
- Innovation och näringslivsutveckling
- IKT
- Livsvetenskaper och sjuk/hälsovård
- Forsknings- innovations- och utbildningspolitik

Denna rapport innehåller området Innovation och näringslivsutveckling. En sammanställd rapport för samtliga områden går att få från Tillväxtanalys.

Innovation och näringsliv – Bekymrade regeringar

I den finansiella krisens spår brottas regeringarna i bevakningsländerna med hur innovationer bäst bidrar till att hålla upp den långsiktiga tillväxten. Innovationspolitiska reformer och allianser över sektor och geografiska gränser är några inslag.

- Indiens lägre tillväxt under 2012 har föranlett regeringen att åter se över reformagendan som till viss del avstannat
- Kinas ambition är att vara en teknologisk stormakt 2049 och fortsätter att investera tungt i FoU
- I USA övervägs att införa nya skatteincitament för FoI-investeringar
- I Brasilien startas en ambitiös uppbyggnad av 23 nya forskningsinstitut, med hjälp av partners från ETH i Schweiz och Israel, med syfte att överbrygga klyftan mellan akademisk forskning och näringslivets behov
- Låg tillväxt i Sydkorea föranleder regeringen att stimulera investeringar från utländska företag genom skattelättnader och ökad tillgång till billigare mark för lokalisering
- I Japan har en ny 10-årig tillväxtstrategi lanserats

Stockholm 4 oktober 2012

Enrico Deiacò,
 Chef Innovation och Globala Mötesplatser

Innehåll

Hänt i världen	5
USA	6
Förlorar USA mark i termer av skatteincitament för FOI investeringar?	6
Jobbförluster har bidragit till kompetenshöjning på den amerikanska arbetsmarknaden	6
Patentlagstiftning och patentimplementering reformeras	7
Förslag om amerikansk strategi för avancerad tillverkningsindustri och stimulering av innovationer	7
Kina	9
Kina – en global teknologisk stormakt år 2049	9
Indien	10
Efter lång tid av politisk förflamning annonseras reformer	10
Japan	12
Mycket nygammalt i Japans nya tillväxtstrategi	12
Ökat antal seniorer blir egna företagare.....	12
Japan Inc. griper in för att blockera utländskt övertagande av japansk elektronikgigant	13
Syd Korea	14
Ökande oro för minskande tillväxt i Sydkorea	14
1.1 Sydkorea ökar budgeten för potentiell FDI	14
1.2 Är Samsung och Hyundai alltför dominerande i Sydkorea?	14
Brasilien	16
Nytt innovations initiativ	16
Utländsk arbetskraft	16
Export Processing Zones (EPZ)	17

Hänt i världen

Kvartalsrapporten kring innovation och näringslivsutveckling innehåller en hel del intressant indicier som vittnar om länder med olika utmaningar och politiska prioriteringar. I USA diskuteras skatteincitament för FOI-investeringar, strukturomvandlingens påverkan på kunskapsnivån hos landets arbetskraft, den nya tågordningen ”first inventor to file”, implikationer för immaterialrätt och den avancerade tillverkningens betydelse för landets och dess regioners konkurrenskraft och FoU.

Spänningarna vid utländskt ägande och ett eventuellt utländskt förvärv av den i konsumentleden något okända japanska elektronikgiganten Renesas har gjort att japansk regering, tillsammans med dess näringsliv gjort en samlad insats för att säkerställa fortsatt japanskt ägande. Den japanska regeringens nya tioåriga tillväxtstrategi ”Rebirth of Japan: A comprehensive Strategy” är snarast en reviderad version av dess föregångare, med några nya inslag med anledning av natur- och kärnkraftskatastrofen.

I Sydkorea följer ekonomerna den finska utvecklingen med anledning av Nokias lönsamhetsproblem med farhågor om att även deras näringsliv är beroende av de två stora giganter Samsung Group och Hyundai Motor Group, som står för 34,6 procent av landets samlade BNP. Finansdepartementet i Sydkorea kommer att kraftigt öka budgeten för att skapa incitament för utländska företag att investera i Sydkorea. Finansdepartementet planerar att skapa ett team som enbart ska jobba med frågor som berör Kina och Japan.

I Brasilien planeras 23 laboratorier som ska stå färdiga till 2014 för utbildning och forskning inom åtta strategiska områden; produktion, material och komponenter, ytmaterial, mikroelektronik, ITK, konstruktionsteknologi, energi, samt försvar. Brasilianska industrins problem med stora underskott av utbildad och kompetent personal gör att nya arbetsmarknadsregler föreslås som skall underlätta för kvalificerad utländsk arbetskraft att etablera sig i Brasilien. ’Export processing zones’ (EPZ), skattebefriade industriparkeer för produktion riktad mot exportmarknader där all aktivitet inom ett begränsat fysiskt område blir skattebefriade, så länge minst 80 procent går direkt på export (förslag på att sänka till 50 procent finns). Åsikterna kring EPZs effekter är delade.

Detaljhandel och utländskägda storkedjor (multi-brand retailers) har länge debatterats i Indien. Branschen skapar många arbetstillfällen men bedöms också vara ytterst ineffektiv ur en internationell jämförelse. Det hävdas att förbättrad effektivitet, i transporten av jordbruksprodukter från bönderna till konsumenterna samt ökad konkurrens skulle leda till ökat utbud och lägre priser för slutkonsumenterna och därmed ha en avkylande effekt på inflationen (7,55 procent i augusti 2012). För de utländska aktörerna kvarstår dock en hel del regleringar.

I en kommuniké från Kommunistpartiets centralkommitté och den kinesiska regeringen (ständiga utskottet) ska Kina vara en ledande nation vad gäller innovation och forskning år 2049. Årtalet är sannolikt valt då det sammanfaller med 100-årsfirandet av Folkrepubliken födelse.

För mer utförlig beskrivning kring respektive ämne hänvisas till de separata kapitlen.

USA

Förlorar USA mark i termer av skatteincitament för FOI investeringar?

En studie från *Information Technology and Innovation Foundation* (ITIF) indikerar att USA tappar mark i förhållande till andra länder i termer av hur förmånliga skatteavdrag landet erbjuder för FOI investeringar.¹ ITIF gör en ekonomisk analys av 42 länders skattecrediter, och estimerar att USA endast hamnar på 27:e plats (från en 23:e för fem år sedan) i rankingen av hur generösa skattecrediter som erbjuds.² ITIF menar att detta är problematiskt då det försämrar USAs konkurrenskraft, och dess förmåga att upprätthålla investeringar och tillväxt. De föreslår att USAs skattecredit borde utökas från 14 procent till 20 procent, vilket de menar skulle generera 162 000 nya amerikanska jobb och öka BNP tillväxten med 66 miljarder USD om året enligt ITIF. Båda de nu aktuella presidentkandidaterna instämmer i behovet att stärka sådana skatteincitament, men föreliggande förslag verkar antingen mer begränsade eller vagare. Även Sverige omfattas av studien ifråga och som jämförelse kan noteras att enligt rapportens ranking har Sverige det tredje svagaste skatteincitamentet för FOI investeringar av alla de 42 studerade länderna, väsentligt lägre än USA.³

Jobbförluster har bidragit till kompetenshöjning på den amerikanska arbetsmarknaden

Recessionen som följt kredit- och skuldtakskriserna har resulterat i en stor förlust i antalet jobb på den amerikanska arbetsmarknaden; ca 7,2 miljoner jobb förlorades 2008-09, och även efter en mindre återhämtning hade 3,8 miljoner jobb förlorats netto i den längre perioden 2007-11. En rapport från Georgetown University indikerar dock att detta sammantaget har lett till att höja kompetensen på den amerikanska arbetsmarknaden.⁴ Rapporten konstaterar bland annat att personer med endast gymnasiekompetens har förlorat ca 5,84 miljoner jobb, medan personer med längre högskoleutbildningar *de facto* ökade antalet jobb med ca 2,2 miljoner jobb.

Tendensen förefaller entydig enligt rapporten, på arbetsmarknaden ersätts mindre utbildad arbetskraft med högre utbildad arbetskraft, (netto). Detta resulterar i att den amerikanska arbetskraften i sin helhet blir mer kunskapsintensiv. Det kan alltså röra sig om en rörelse av kreativ förstörelse, där jobbkrisen har banat väg för en (snabbare) strukturomvandling i riktning mot en mer kunskapsintensiv amerikansk ekonomi. Rapporten noterar också att tendensen gäller även över längre tid, nya jobb är i första hand jobb för välutbildade, och det är även välbetalda jobb som skapas. Amerikansk arbetsmarknad, som över tid kanske

¹ Stewart, Warda & Atkinson, (2012), *We're #27: the United States Lags far Behind R&D Tax Incentive Generosity*, ITIF, Washington DC

² Beräkningen av generositeten i skatteincitamenten förutsätter en del metodologiska ställningstaganden och är säkert inte omöjlig att ifrågasätta. Samtidigt är det dock fallet att givet samma antaganden så är det en hel del länder som erbjuder mer generösa skatteincitament än USA, och resultaten i sig väcker viss uppmärksamhet i Washington.

³ På denna punkt är dock studiens tillförlitlighet oklar och ämnet skulle ev. behöva studeras vidare.

⁴ Carnevale, Jayasundera & Cheah, (2012), *The College Advantage - Weathering the Economic Storm*, Georgetown University, Georgetown. Rapporten finns tillgänglig på: <http://cew.georgetown.edu/collegeadvantage/>

snarast varit känd för att skapa många jobb, verkar också generera välkvalificerade och välbetalda jobb.

Patentlagstiftning och patentimplementering reformeras

Som Tillväxtanalys tidigare rapporterat har USAs patentlagstiftning reformerats från ett system kallat 'first to invent' till 'first inventor to file'. Syftet har varit att bland annat öka transparensen, rättssäkerheten och snabbheten i hur patentansökningar hanteras. USAs patentverk (Patent and Trademark Office, PTO) genomför nu olika åtgärder för att implementera reformen av patentlagstiftningen. Bland annat utfärdar PTO riktlinjer angående hur myndigheten avser implementera den nya lagstiftningen. Vidare har PTO också utannonserat att de, utöver sitt huvudkontor i Washington, ska etablera lokalkontor på minst fyra ställen i landet: Detroit, Dallas, Denver och Silicon Valley. Avsikten är att lokalkontoren ska utgöra nav för innovation och kreativitet och i samverkan med det lokala näringslivet skydda och stödja amerikansk konkurrenskraft och innovationsförmåga. Vidare har PTO valt ut juridiska fakulteter vid 11 framstående universitet runt om i USA för att ge juridikstudenter där möjlighet att, i samverkan med PTO, vidareutveckla sin kompetens inom patenträtt. Sammantaget innebär dessa initiativ att USA verkar försöka göra en mer omfattande satsning på att stärka sitt patentsystem i implementeringsledet.

Förslag om amerikansk strategi för avancerad tillverkningsindustri och stimulering av innovationer

Tillväxtanalys har tidigare rapporterat om USAs arbete kring avancerad tillverkning, styrgruppen för *Advanced Manufacturing Partnership* (AMP) har nu tagit rapporten. Rapporten stöds av *The President's Council of Advisors on Science and Technology* (PCAST). Åtgärder för att stärka den amerikanska tillverkningsindustrin samt stimulera innovation framhålls. I rapporten "Report to the President on capturing domestic competitive advantage in advanced manufacturing"⁵ föreslås att en nationell strategi för avancerad tillverkning ska fastställas. Strategin ska implementeras av framförallt delstater och lokala aktörer och vikten av att små och medelstora företag får möjlighet och tillgång till forsknings- och utvecklingsresurser betonas. Till förslaget presenteras en uppsättning rekommendationer, utifrån tre fokusområden: möjliggöra innovationer, säkerställa tillgången till kompetent arbetskraft och förbättra företagsklimatet. Det anges att dessa bör genomföras stegvis över en femårsperiod.

Samspelet mellan innovation och tillverkning framhålls, där vikten av att behålla ledande kompetens inom båda områden understryks. En stark inhemsk tillverkningsindustri bedöms vara en förutsättning för utveckling av nya tekniska genombrott då utflyttning av tillverkning leder till kompetensförluster, enligt påvisade studier.

Vidare föreslås upprättandet av regionala organisationer kallade *Manufacturing Innovation Institutes* (MIs), för att överbrygga avståndet mellan forskning och kommersiell användning av avancerad teknik. Dessa skulle utgöras av privata och offentliga aktörer sammanfogade i ett nationellt nätverk vilket skulle stödja utbildningsinsatser och möjliggöra tillgång till ny teknik.

Målet med det sammantagna förslaget anges vara att stimulera innovationsklimatet, säkra och förstärka den inhemska tillverkningsindustrin samt säkerställa den amerikanska

5

http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/microsites/ostp/pcast_amp_steering_committee_report_final_july_17_2012.pdf

konkurrenskraften. För att skapa en långsiktigt hållbar process där identifiering av ny avancerad teknologi och kommersialiseringen av den, framgångsrikt kommer stimulera tillväxt för den amerikanska tillverkningsindustrin, bör Federala myndigheter, industrin och utbildningsväsendet samarbeta i hög grad enligt rapporten

Kina

Kina – en global teknologisk stormakt år 2049

År 2049 ska Kina vara en global teknologisk stormakt och en ledande nation vad gäller innovation och forskning. Det hävdas i en kommuniké som Kommunistpartiets centralkommitté och den kinesiska regeringen (ständiga utskottet) nyligen publicerades.

Under nuvarande femårsplan, som sträcker sig fram till 2015, ska utgifterna för FoU nå 2,2 procent av landets BNP. År 2020 ska de vara minst 2,5 procent. Dessa målsättningar är kända sedan tidigare, men att man nu sätter år 2049 som den tidpunkt som de ska bära frukt är inte tidigare känt. Året är sannolikt valt då det sammanfaller med 100-årsfirandet av Folkrepubliken födelse. Kommunikén är sannolikt också ett sätt att ytterligare sätta kraft bakom de kinesiska ansträngningarna på området.

Totalt sett är tillväxten i den kinesiska forskningssektorn stor och snabbare än i den kinesiska ekonomin i sin helhet. När investeringarna år 2010 var strax över 700 miljarder RMB (ungefär samma i SEK), motsvarande 1,76 procent av BNP var det mer än 20 procent högre än för året dessförinnan. Ökningen på över 20 procent fortsatte även för år 2011. Totalt har FoU-investeringarna officiellt ökat med mer än 550 procent sedan år 2000. Siffran underskattar dock säkerligen de verkliga ökningarna över landet som helhet.

För Kina fyller satsningarna på FoU/I tydliga strategiska syften: öka den ekonomiska tillväxten, bidra till social utveckling och till att bevaka försvarsintressen för att nämna de mest omedelbara.

Det finns även andra målsättningar för att driva på utvecklingen. De genomsnittliga FoU-investeringarna för stora- och mellanstora kinesiska företag ska under femårsplanens omfattning vara minst 1,5 procent av intäkterna. För varje 10 000 anställda måste åtminstone motsvarande 43 personår läggas på FoU. Det finns också målsättningar i den nuvarande femårsplanen för patent. Dessa ska år 2015 ha nått 3,3 per 10 000 invånare, en fördubbling jämfört med utfallet år 2010. (De kinesiska patenten beskylls dock ofta för att vara av typen ”skräp-patent”).

Indien

Efter lång tid av politisk förlamning annonseras reformer

Efter att under lång tid ha anklagats för överksamhet och brist på reformbeslut, som av många har ansetts nödvändiga för att ta Indien ur den pågående ekonomiska avstanningen och återfå tillväxttal på 8-9 procent, annonserade den sittande koalitionsregeringen (UPA-2) den 14 september 2012 ett antal symboliskt viktiga reformer samt annonserade en dieselprishöjning på 5 rupies.

Regeringen återannonserade om den sedan länge omdiskuterade och en gång beslutade, men därefter snabbt återtagna, reformen om att tillåta upp till 51 procents utländskt ägande i detaljhandeln och tillåta utländska kedjor att sälja direkt till konsumenterna, där de tidigare enbart fick agera som grossister. Beslutet berör ”multi-brand retail”; D.v.s. företag som Wal-Mart, Carrefour, TESCO m.fl. Syftet skulle vara att få in nödvändiga investeringar i den outvecklade detaljhandeln i Indien, framför allt i logistik, som lager och kylkedjor. Det hävdas att förbättrad effektivitet i transporten av jordbruksprodukter från bönderna till konsumenterna samt ökad konkurrens skulle leda till ökat utbud och lägre priser för slutkonsumenterna och därmed ha en avkylande effekt på inflationen (som var 7,55 procent i augusti 2012). De som stödjer reformerna hävdar också att bönderna skulle få bättre villkor eftersom de skulle kunna sälja direkt till stora kedjor och inte vara beroende av mellanhänder som urholkar betalningen bönderna får. Motståndarna hävdar att de många små familjeägda affärerna skulle slås ut av konkurrensen med de globala jättarna.

För de utländska investerarna kvarstår en hel del regleringar. De får bara etablera sig i städer med fler än 1 miljon invånare, de måste upphandla minst 30 procent av alla varor från lokala, små företag och den totala investeringen får inte understiga 100 miljoner USD, varav minst hälften måste investeras på landsbygden.

Ett andra område där regeringen annonserade reformer var för utländska investeringar i indiska flygbolag. Investeringar på upp till 49 procent blir nu tillåtna. Till skillnad från detaljhandeln finns inga uppgifter om utländska flygbolag som är intresserade av investeringar i indiska flygbolag.

Reformerna är också riktade mot Indiens riksbank, Reserve Bank of India (RBI) för att få dem att sänka styrräntan och därmed stimulera konsumtionsdriven tillväxt.⁶

Oppositionspartierna har arrangerat protestdemonstrationer över hela landet och en viktig koalitionspartner, Trinamool Congress (TMC) hotade att lämna regeringskoalitionen om inte reformerna och dieselprishöjningen togs tillbaka, men regeringen var denna gång obehaglig och TMC lämnade den 21 september 2012 regeringskoalitionen.

TMC har i koalitionsregeringen innehaft en senior ministerpost, den för järnvägsministeriet. Då den dåvarande järnvägsministern, Dinesh Trivedi, valde att trotsa sitt parti TMC och annonsera de första prishöjningarna för passagerartrafiken, blev han omedelbart fråntagen ministerposten av TMCs ordförande och tillika delstatsledare i västbengalen, Mamata Banerjee. I och med TMCs utträde ur regeringskoalitionen lämnade även Trivedis efterträdare och partikamrat, Mukul Roy, posten som järnvägsminister.

⁶ Reuters, 14 september 2012, “Govt allows FDI multi-brand retail, aviation in bold reform push”
<http://in.reuters.com/article/2012/09/14/india-economy-retail-fdi-reform-idINDEE88D08M20120914>

Premiärminister Singh har utsett C. P. Joshi (som tillhör det största partiet Indian National Congress; INC), att jämte sin tidigare roll som vägtransportminister också ta rollen som järnvägsminister. Detta kan öppna för de tidigare blockerade förändringarna inom järnvägen.

Förväntningarna ökar nu också att regeringen ska få till stånd en gemensam nationell mervärdesskatt, Goods and Services Tax (GST). I dag har varje delstat egna regler, vilka försvårar transport av varor mellan delstaterna och tvingar företag som säljer produkter i mer än en delstat till omfattande merarbete med redovisning m.m. Det tvingar dem också till att ha fysiska lager för produkter på fler ställen än önskvärt. Bedömare hävdar att en nationell mervärdesskatt skulle ha en signifikant positiv inverkan på landets tillväxt. Svårigheten är att få delstaterna att gå med på förslaget, då mervärdesskatt är deras största inkomstkälla, och en källa de kan styra över själva till skillnad från transfereringar från den nationella regeringen.

Japan

Mycket nygammalt i Japans nya tillväxtstrategi

Den 31 juli 2012 godkände den japanska regeringen sin nya tioåriga tillväxtstrategi "Rebirth of Japan: A comprehensive Strategy".⁷ Tillväxtstrategin är (icke-förvånande) inte mycket skild den strategi som presenterades redan år 2009, för att sen uppdateras år 2010. De förändringar som har tillkommit avspeglar de förändringar som har tillkommit efter natur- och kärnkraftskatastrofen. Strategin är sammanställd av National policy council. De ekonomiska och finanspolitiska utmaningarna för Japan är främst att komma förbi den deflation som har pågått och etablera en mellan till långsiktig ekonomisk och finanspolitisk plan. Japan måste även se till att uppnå en nominell ekonomisk tillväxt på tre procent till år 2020. Detta ska göras i form med att utnyttja den globalisering som pågår, genom främjande av hög nivå på ekonomiska partnerskap och öka kapitalinflödet från utlandet, men även att främja en dynamisk inhemsk ekonomi och produktionsförbättringar genom innovation. Nya marknader till 1000 miljarder yen och 4,8 miljoner nya arbetstillfällen skall totalt genereras. Strategin har en väldigt ambitiös målsättning att öka handeln med de länder där man har frihandelsavtal från dagens 18,6 procent av exporten till 30 procent vid år 2015 och till 80 procent av till år 2020.

Givet det mycket svårstyrda politiska läget, så bör dokumentet mer ses som en önskelista än vad som realistiskt kan uppnås. Ser vi på de problem som japansk industri i dag upplever, så krävs inte bara en förbättrad industripolitik, utan även en rejäl dos innovation hos företagen själva. Läsaren rekommenderas varmt Wall Street Journals analys "Short-circuit Japan" om problemen för Japans forna elektronikgiganter, såsom Sony, Sharp och Panasonic.

Ökat antal seniorer blir egna företagare

Under de senaste 20 åren har andelen pensionärer som etablerar egna företag i Japan ökat. Under räkenskapsåret år 2011, stod pensionärer för 6,6 procent av alla nystartade företag. Detta kan vara ett innovativt sätt att dra nytta av kunskap och kompetens, liksom stärka Japans ekonomi med tanke på landets ökande äldre befolkning. Det är också ett sätt för äldre att säkra en inkomst före eller utöver sin pension, i synnerhet då pensionsåldern kan komma att höjas till 65 år.

Den ökade pensionsåldern motsägs dock i "Frontier"-rapporten som överlämnades i juli 2012 till premiärminister, Yoshihiko Noda, av en underkommitté till National Policy Unit. Rapporten föreslår att företag bör ha möjlighet att avskeda/pensionera anställda så tidigt som vid 40 års ålder för att stimulera den japanska arbetsmarknaden genom ökad personalomsättning och produktivitet. Om en sådan ändring skulle träda i kraft, kan företag bli betalningsansvariga i ett par år för de anställda som tar ut tidig pension eller avskedas.

Rapportens rekommendation att sänka pensionsåldern är förvånande med tanke på andra länders övervägande att höja densamma. Ur ett politiskt perspektiv blir det då av vikt att studera eventuella konsekvenser av en höjning av pensionsåldern, i synnerhet om arbetslösheten bland unga stiger. Det bör även fastställas hur en potentiell ökning av pensionsåldern kan komma att påverka rekrytering och anställning av yngre arbetstagare

⁷ http://npu.go.jp/policy/pdf/20120821/20120821_en.pdf

liksom hur den totala ekonomin och samhällssammansättningen skulle kunna påverkas av en policy som föreskriver en potentiell höjning.

I dag utgörs kärngruppen av Japans entreprenörer av personer mellan 30-40 år, och andelen företag som etableras av denna grupp fortsätter att vara relativt stabil. Dock har andelen personer som startar egna företag minskat stadigt bland dem som är 20 år eller yngre. Japans riskkapitalinvesteringsnivå från rena riskkapitalbolag har förblivit låg, endast 0,00007 procent av BNP. Entreprenörskap anses dessutom inte ha särskild hög social status i Japan. Tillsammans med begränsad finansiering och det sociala stigma som förknippas med entreprenörskap kan den japanska tillväxten påverkas i negativ riktning.

Japan Inc. griper in för att blockera utländskt övertagande av japansk elektronikgigant

Det går inget bra just nu för japanska elektronikföretag, Sony, Sharp, Panasonic, inte heller för Renesas, genom sammanslagning av delar av Hitachis, Mitsubishis och delar av NECs elektronikverksamhet. Renesas vars produkter ingår som komponenter i nästan all elektronik hade sina viktigaste fabriker i den tsunamidrabbade Tohokuregionen, och när tsunamin slog till hotades hela den globala värdekedjan inom elektronik. Återhämtningen och en ökad internationell konkurrens har drivit Renesas till ruinens brant.

Efter att den amerikanska riskkapitalfirman Kohlberg Kravis Roberts - KKR kommit med ett övertagsbud på Renesas, framkom uppgifter den 21 september i affärstidningen Nikkei som tyder på att "Japan Inc"- ett konsortium av privata Toyota Motor, Panasonic, Honda Motors, Denso m.fl. och det statliga investmentbolaget kommer att gå in med kapital så att Renesas blir kvar i japansk ägo. Konsortiet ska gå in med 1,3 miljarder dollar i kapital mot en majoritetspost i bolaget.

Den japanska regeringen tycks se Renesas överlevnad i japansk ägo som av stor strategisk vikt för framtiden för centrala branscher såsom fordons- och elektronikindustri. Branschexperter har dock hävdade att räddningsaktionen riskerar misslyckas då Renesas ännu inte har klarat av att strukturera om sin verksamhet och genomföra nödvändiga nedskärningar i tid.

Renesas har kunnat dra fördelen av stora lokala beställare av sina produkter. Dessa har tvingat fram speciallösningar, vilka kommit väl till nytta t.ex. i den integrerade produktarkitekturen i moderna bilar. När företagets kunder upplever svåra tider lokalt och globalt, sprider sig detta även till Renesas. Den lokala förankringen är inte längre någon fördel.

Branchtidskriften EE Times hävdar att det bästa för Renesas, vore om företaget kunde befrias från Japans "gyllene bur", den gyllene färgen har flagnat. Man hävdar att företaget njuter tryggheten av en stor hemmamarknad, men att detta lett till att företaget levtt alltför skyddat, och att man på egen hand är svag globalt.

Sydkorea

Ökande oro för minskande tillväxt i Sydkorea

Korea Development Institute – KDI, landets främsta ekonomiska tankesmedja och som Tillväxtanalys skrev samarbetsavtal med i samband med statsbesöket tidigare i år, publicerar två gånger om året rapporter om landets ekonomiska utsikter, i maj och november. Baserat på novemberrapporten brukar den sydkoreanska administrationen sätta det nya årets ekonomiska förvaltningsplan i december. KDI planerar att publicera en delrapport i slutet av september som ett sällsynt undantag, vilket säger en hel del om landets försvagade ekonomi. Sist KDI gjorde ett liknande utspel var år 2009 då landets ekonomi var i gungning efter den globala finanskrisen. Det året hade landet den lägsta tillväxttakten på lång tid, enbart 0,3 procent. På grund av oron i det skulddrabbade EMU-länderna sänker KDI år 2012 sin tillväxtutsikt för året till 2,5 procent och från maj till 3,8 procent. KDI menar på att externa ekonomiska förhållanden är sämre än tidigare. Även nästa år kommer det bli svårt för Sydkorea att nå en hög tillväxttakt på grund av den utdragna EU-krisen och de finansiella problemen i USA. Enligt KDI kommer landets tillväxt att fortsätta stanna under fyra procent nästa år. En annan orsak till de försämrade ekonomiska förhållandena i Sydkorea är en nedgång i export för andra månaden i rad. Leveranserna sjönk 8,8 procent i juli och 6,2 procent förra månaden. För en nation som är starkt beroende av export för tillväxt, har en nedgång i leveranserna allvarliga konsekvenser. Hyundai Research Institute säger att Sydkoreas BNP kommer hamna 17 100 miljarder won (100 miljarder kr) mindre än det förväntade BNP om tillväxten i exporten sänks med 1,7 procent som antas.

Sydkorea ökar budgeten för potentiell FDI

Finansdepartementet i Sydkorea kommer att kraftigt öka budgeten för att ge mer stöd och incitament för utländska företag som är intresserade av att investera i Sydkorea. Regeringen kommer att avsätta 300 miljarder won (1,8 miljarder kr) för nästa år att användas för att locka utländska investerare. Detta är en ökning på 36 procent jämfört med årets 221 miljarder won (1,28 miljarder kr). Det kommer också att presenteras tolv ytterligare områden där regeringen ger olika stimulansåtgärder såsom skattelättnader och tillhandahållandet av billigare mark för utländska investerare. Utländska direktinvesteringar i Sydkorea uppgick till 9 miljarder dollar (58 miljarder kr) mellan perioden januari 2012 till augusti 2012 vilket är en ökning på 35 procent jämför med samma tidpunkt året innan. Ungefär 60 procent av alla utländska direktinvesteringar kommer från Japan, Kina och USA, och det är dessa länder som Sydkorea främst vill fortsätta satsa på. Finansdepartementet kommer att fördubbla antalet anställda som ska ha till uppgift att locka utländska investerare. De planerar att lansera ett team som enbart ska jobba med frågor som berör Kina och Japan. Regeringen kommer också att avsätta 36 miljarder won (207 miljoner kr) för att hjälpa sydkoreanska företag som är verksamma utomlands, men som funderar på att återvända till den inhemska marknaden.

Är Samsung och Hyundai alltför dominerande i Sydkorea?

Den sydkoreanska ekonomin har en kritisk faktor då den är beroende av de två största företagen i landet, Samsung och Hyundai Motors. Ekonomernas oro över landets ekonomiska struktur kretsar kring det faktum att Samsung Group och Hyundai Motor Group står för en allt för stor andel av landets BNP då Samsung Group själv står för 22

procent och Hyundai Motor Group för 12,6 procent. Finlands ekonomi kom i en svacka då Nokia förlorade mark i den globala telekom- och mobilmarknaden, ekonomer varnar för att Sydkorea kan råka ut för en liknade händelse. De menar på att Sydkorea måste sprida ut konkurrenskraften till fler affärsområden. Enligt uppgifter från Korea Exchange stod Samsung och Hyundai Motor för mer än hälften av det sammanlagda rörelseresultatet för alla bolag noterade på sydkoreanska börsen under det första halvåret. Medan Samsung och Hyundai Motors fortsätter att ta marknadsandelar drabbas LG, SK och Lotte Groups av nedgångar i rörelseresultatet med 4,5 procent, 31,3 procent och 37,5 procent. Utländska investerare skär ner sina andelar i större sydkoreanska företag på grund av att aktiemarknaden har drabbats hårt av den europeiska skuldcrisen, men ökar sitt aktieinnehav i just Samsung och Hyundai.

Brasilien

Nytt innovations initiativ

Ett viktigt initiativ kring innovation i Brasilien, som just nu håller på att växa fram något i det tysta, är de laboratorier för industriell innovation som initierats av det *Brasilianska Industriförbundet* (CNI). I korthet har CNI som ambition att fram till år 2014 sätta upp 23 nya institut, spridda över hela landet, med fokus på utbildning och forskning inom åtta strategiska områden; produktion, material och komponenter, ytmaterial, mikroelektronik, ITK, konstruktionsteknologi, energi, samt försvar. Dessa har då till avsikt att stimulera och understödja ett ökat praktiskt fokus på innovation inom brasilianska företag.

Initiativet, som ytterst skall administreras av den särskilda utbildningsenheten inom CNI, SENAI, är intressant på många sätt.

En första observation rör initiativets organisatoriska upplägg, som i korthet utgår från behovet av skapa länkar mellan industrin och akademien. Här har man, istället för att ytterligare fördjupa kontakterna med brasilianska universitet och forskningsinstitut, vänt sig till två av världens mest framstående institutioner vad gäller innovation, MIT och Fraunhofer, som båda gått in som formaliserade partners i projektet. Tanken är nu att de senare skall: 1) bistå i designen av initiativet som helhet; 2) delta i valda delar av genomförandet; samt 3) fungera som kritisk partner samt även bistå i utvärderingen av projektet. Vidare är det en uttalad ambition att genomföra såväl olika student- och lärarutbyten som gemensamma seminarier och forskningsprojekt. Detta innebär i praktiken att SENAI, bortsett från att man genom samarbetet etablerat en koppling med erkänt starka universitet, även vinner de internationella kontakter som ofta saknas i Brasilien. Intresset är i det här fallet ömsesidigt. För såväl MIT som Fraunhofer, samt de företag som de arbetar med, innebär det här direkt access till brasilianska företag.

Den andra observationen rör initiativets storlek. Projektet har idag en budget på närmare 3,5 miljarder SEK (BRL 1 miljard), som till största del täcks av Brasilianska Utvecklingsbanken (BNDES), och kommer när allt står klart att ge ytterligare 1,2 miljoner nya kursplatser under år 2014. Redan idag har SENAI närmare 2,6 miljoner kursplatser. Av de 23 instituten är 8 stycken redan i full funktion, och de resterande upprättas nu löpande.⁸ Förhandlingar pågår redan med ytterligare partners i bl.a. Schweiz (ETH) och Israel.

Sammantaget kan initiativet ha stor betydelse för det brasilianska innovationsklimatet. CNI, som genom sina medlemmar representerar en fjärdedel av såväl den brasilianska ekonomin som alla arbetstillfällen i landet, bekostar redan idag närmare en tredjedel av all forskning i Brasilien. Vidare har man genom sina organisationer på delstatsnivå, exempelvis FIESP i São Paulo, stort inflytande även på lokal nivå. Det betyder att man inte bara har kapaciteten att nå ut till ett stort antal aktörer utan de facto också har stort politisk inflytande.

Utländsk arbetskraft

Ytterligare en fråga som fått alltmer uppmärksamhet på senare tid rör behovet av att ge utlänningar utökad möjlighet att söka arbete i Brasilien. Frågan kan tyckas något

⁸ 2012a. MIT firma acordo com SENAI para apoiar inovação na indústria brasileira. *Revista Meio Ambiente Industrial*.

paradoxal, då Brasilien, trots kraftigt sjunkande tillväxtsiffror och ett reellt hot om avindustrialisering, samtidigt visar den lägsta arbetslösheten på tio år.⁹ I själva verket ger det dock en del av förklaringen till den låga arbetslösheten. Ett av de stora problemen för den brasilianska industrin är, som tidigare rapporterats, det stora underskottet av utbildad och kvalificerad personal. Detta, i kombination med komplicerade anställningsregler som gör det dyrt att friställa personal, innebär att många företag i dagsläget behåller sina mer kvalificerade anställda i hopp om att konjunkturen snart skall vända. I praktiken döljer därmed arbetslöshetssiffrorna det faktum att Brasilien har ett kraftigt kunskapsunderskott på sin arbetsmarknad.¹⁰

Det är utifrån denna bakgrund som *Sekretariatet för Strategiska Studier (SAE)*, ett organ direkt underställt presidenten, nu föreslår nya arbetsmarknadsregler som skall underlätta för kvalificerad utländsk arbetskraft att etablera sig i Brasilien. Argumentationen är mycket tydlig. ”Det bästa sättet skapa kvalificerad arbetskraft är utbildning, men det tar tid”, säger chefen för SAE, Moreira Franco, och understryker samtidigt att Brasilien befinner sig i ett kritiskt läge och behöver kapaciterad personal för att kunna ta kvalitativt steg framåt i sin utveckling. Samtidigt, fortsätter han, går många högutbildade ungdomar arbetslösa, framför allt i Europa.

Trenden mot en ökad arbetsimport har också redan ökat. År 2011 utfärdades, exempelvis, över 70 000 visum, något som innebar en ökning med 26 procent jämfört med året innan. Av dessa gavs över hälften till personer med högre utbildning. Ambitionen nu är att öka såväl det totala antalet som andelen högutbildade. För Moreira Franco handlar det om mer än ren arbetskraft. ”Den bästa formen av teknologiöverföring”, säger han, ”är att ta hit personerna, för teknologin finns i huvudet på dem”.¹¹ Frågan är vad det innebär för det svenska samarbetet med Brasilien.

Export Processing Zones (EPZ)

Avslutningsvis, en fråga som på samma sätt åter börjat synas i debatten är inrättandet av s.k. ’export processing zones’ (EPZ). Konceptet, som i korthet avser skattebefriade industriparkeer för produktion riktad mot exportmarknader, introducerades redan för 25 år sedan men har på senare tid på nytt kommit i fokus, inte minst i samband med råvarubaserad export mot framför allt Asien. Förutsättningarna är att all aktivitet inom ett begränsat fysiskt område blir skattebefriade, så länge minst 80 procent av de produkter som produceras går direkt på export. I Brasilien, som är känt för sitt skattepåslag, kan det för den enskilde producenten innebära att produktionskostnaderna reduceras med upp till 40 procent.

Förespråkarna för konceptet menar nu att EPZ är ett sätt att, å ena sidan, skapa lokal tillväxt i mer marginaliserade och eftersatta regioner. Vidare upprättande av liknande parkeer mer generell en möjlighet att på mer kort sikt gå runt de skatteregler som redan idag ses som ett av de främsta hindren för brasiliansk tillväxt. Problemet, menar många, är att dessa enheter blir helt beroende av världsekonomin. Följaktligen har också Senator Lídice da Mata, själv från delstaten Bahía i de fattigare nordöstra delarna av Brasilien,

⁹ SETTI, R. 2012. *Taxa de desemprego cai para 5,3% em agosto, a mais baixa para o mês desde 2002. O Globo*, 20 September.

¹⁰ ACCIOLI, C. & MONTEIRO, S. 2012. *The employment puzzle. The Brazilian Economy: Economy, Politics and Policy Issues. Fundação Getúlio Vargas.*

¹¹ 2012b. *Sem priorizar a educação no Brasil, governo estuda importar profissionais. Correio Braziliense*, 22 Augusti.

presenterat ett tillägg till den existerande lagstiftning från 2008 som endast skulle innebära att 50 procent av produktionen behöver gå på export.¹²

EZP är globalt sett inte någon ny företeelse. Frågan är dock vad det skulle innebära för Brasilien som fram till idag endast kan luta sig på erfarenheterna från frihandelszonen i Manaus. I juni innevarande år inrättades formellt en ny ZPE i Uberaba (MG) men redan nu ligger ytterligare 10-15 ansökningar för beredning.¹³ Det kan finnas anledning att återkomma i frågan.

¹² IAQUINTO, K. 2012. *The reinvention of the EPZs. The Brazilian Economy: Economy, Politics and Policy Issues.* Fundação Getúlio Vargas.

¹³ RODRIGUES, A. 2012. *Dilma cria zona de incentivo a exportações em Uberaba.* *Vlaor Econômico*, 18 June.